

**RADIONICE STRANIH JEZIKA U KNJIŽNICAMA
GRADA ZAGREBA: NA PRIMJERIMA KNJIŽNICE
VLADIMIRA NAZORA, KNJIŽNICE MARINA DRŽIĆA,
KNJIŽNICE SILVIJA STRAHIMIRA KRANJČEVIĆA I
GRADSKE KNJIŽNICE ANTE KOVAČIĆA**

FOREIGN LANGUAGE WORKSHOPS IN ZAGREB
CITY LIBRARIES: EXAMPLES FROM VLADIMIR NAZOR
LIBRARY, MARIN DRŽIĆ LIBRARY, SILVIJE
STRAHIMIR KRANJČEVIĆ LIBRARY AND
ANTE KOVAČIĆ CITY LIBRARY

Ana Šafran Modrić
Knjižnice grada Zagreba
ana.safran@kgz.hr

Vlasta Šolc
Knjižnice grada Zagreba
vlasta.solc@kgz.hr

Nikolina Štrbac
Knjižnice grada Zagreba
nikolina.strbac@kgz.hr

UDK / UDC 027.3:021.2:81`243(497.5 Zagreb)
Stručni rad / Professional paper
Primljeno / Received: 11. 6. 2020.
Prihvaćeno / Accepted: 28. 8. 2020.

Sažetak

Cilj. Cilj je rada¹ ponuditi pregled i analizu kontinuiranih radionica stranih jezika, besplatnih za sve članove, koje su se do kraja 2018. održale u Knjižnicama grada Zagreba (KGZ) – u trima mrežama područnih knjižnica: Knjižnici Vladimira Nazora, Knjižnici Marina Držića, Knjižnici Silvija Strahimira Kranjčevića te u područnoj knjižnici Gradska knjižnica Ante Kovačića u Zaprešiću.

Metodologija. Podaci za ovo istraživanje prikupljeni su iz godišnjih izvještaja Knjižnica grada Zagreba, znanstvenih i stručnih radova te iz razgovora s voditeljima i/ili koordinatorima knjižnica, nakon čega je uslijedila analiza podataka prema broju knjižnica koje organiziraju i provode radionice, broju održanih radionica i posjetitelja, vrsti posjetitelja (djeca/odrasli), jezicima te stručnosti voditelja.

Rezultati. Istraživanjem je utvrđeno da se u navedenim područnim knjižnicama od 2011. do 2018. održalo ukupno 1 402 radionice stranih jezika, od čega 839 za odrasle i 563 za djecu, s ukupno 15 531 posjetiteljem. Najzastupljeniji su bili talijanski (57,8 %) i engleski jezik (35,8 %), slijede njemački (5,1 %), ruski (0,7 %) i francuski (0,6 %). Voditelji radionica bili su volonteri ili knjižničari zaposleni u knjižnicama u kojima su vodili radionice. Većinu radionica vodili su profesori stranih jezika (62,4 %), a 37,6 % volonteri ili knjižničari drugih zvanja koji izvrsno poznaju strane jezike koje su predavali.

Društveni značaj. Prateći UN-ove ciljeve održivog razvoja te ključne smjernice i trendove u poslovanju narodnih knjižnica, Knjižnice grada Zagreba nastoje biti mjesto podrške osobnom razvoju velikog broja ljudi, osobito pri usvajanju znanja potrebnih za konkurentnije funkcioniranje u suvremenom okruženju, stvaranju novih društvenih krugova i smanjenju izolacije. Radionice doprinose inkluziji, izjednačavaju mogućnosti polaznika svih ekonomskih skupina te pružaju pristupačan oblik neformalnog, ali kvalitetnog obrazovanja.

Originalnost/vrijednost. Brojne knjižnice iz mreže Knjižnica grada Zagreba godinama organiziraju radionice stranih jezika. U ovom se radu prvi put nudi pregled i analiza tih radionica u četirima područnim knjižnicama, odnosno njihovim mrežama, što može biti podloga za daljnje vrednovanje i detaljniju analizu, ali i poslužiti kao poticaj drugim knjižnicama i ustanovama za organiziranje i provođenje takvih inkluzivnih aktivnosti.

Ključne riječi: inkluzivne radionice, Knjižnice grada Zagreba, narodne knjižnice, radionice stranih jezika

¹ Članak predstavlja dio rezultata istraživanja predstavljenih na posteru na IFLA World Library and Information Congress u Ateni od 24. do 30. kolovoza 2019. Rad su izložile autorice Nikolina Štrbac, Ana Šafran Modić i Vlasta Šolc.

Abstract

Objective. The objective of this paper is to present an overview and an analysis of the continuous foreign language workshops, free for all library members, which were held by the end of 2018 in the Zagreb City Libraries, in three networks of branch libraries: Vladimir Nazor Library, Marin Držić Library, Silvije Strahimir Kranjčević Library and the branch library Ante Kovačić City Library.

Methodology. The data for this research were collected from the annual reports of the Zagreb City Libraries, scientific and professional papers, interviews with library directors and/or coordinators, followed by the data analysis according to the number of libraries that organize and conduct workshops, the number of the workshops and participants, type of participants (children/adults), languages taught, and the expertise of the workshop leaders.

Findings. The research shows that in the period from 2011 to 2018, 1402 foreign language workshops were held in the named branch libraries, 839 for adults and 563 for children, with the total of 15,531 participants. The most represented languages were Italian (57.8%), English (35.8%), followed by German (5.1%), Russian (0.7%), and French (0.6%). The workshop leaders were volunteers or librarians employed in the libraries in which workshops were held. Most of the workshops were held by foreign language teachers (62.4%) and 37.6% by volunteers or librarians who are fluent in the foreign languages they taught.

Social implications. Following the UN 2030 Agenda for Sustainable Development goals as well as guidelines and trends in public library management, the Zagreb City Libraries strive to be the place which supports the personal growth of the great number of people, primarily in acquiring essential knowledge necessary for gaining competitive advantage in the modern society, creating opportunities for social networking, and reducing social isolation. The workshops contribute to inclusion, equalize opportunities for participants of all economic groups, and provide access to non-formal but high quality education.

The originality/value. Numerous libraries from the Zagreb City Libraries network have been organizing foreign language workshops for years. This is the first overview and the analysis of the workshops in four branch libraries, i.e. their networks, which could serve as a basis for further evaluation and a more detailed analysis, and encourage other libraries and institutions to organize and implement similar inclusive activities.

Keywords: foreign language workshops, Zagreb City Libraries, inclusive workshops, public libraries

1. Uvod

Knjižnice grada Zagreba (u daljnjem tekstu KGZ) mreža su narodnih knjižnica i najveća ustanova među narodnim knjižnicama u Hrvatskoj. Jezgru čine Gradska knjižnica i Knjižnica Božidara Adžije. Mreža obuhvaća još 12 područnih knjižnica s 27 ogranaka na ukupno 42 lokacije te bibliobusnu službu sa 78 stajališta.²

KGZ brojnim programima kontinuirano doprinosi inkluziji i neformalnoj edukaciji svojih korisnika. Svi programi besplatni su za sve članove. Primjer su takvih programa kontinuirane radionice stranih jezika koje se 2011. počinju održavati u pojedinim knjižnicama mreže KGZ-a. Radi se o radionicama na kojima voditelji posjetitelje podučavaju stranom jeziku i koje se provode u više termina za iste korisnike, dakle, u kontinuitetu. Pojedinačne radionice nisu u ovom članku uzete u obzir.

Budući da su prve kontinuirane radionice naišle na pozitivan odjek korisnika, više knjižnica počinje ih organizirati, pa su se od 2011. do 2018. u ukupno 23 knjižnice mreže KGZ-a održavale radionice engleskog, kineskog, talijanskog, njemačkog, španjolskog, japanskog, arapskog, francuskog i ruskog jezika.³

Za potrebe ovog članka odabrani su, kao reprezentativni primjeri, rezultati četiriju knjižnica različitih veličina: Knjižnice Vladimira Nazora kao područne knjižnice s najviše (10) ogranaka, Knjižnice Marina Držića kao srednje velike mreže knjižnica s tri ogranaka, Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića kao manje mreže s jednim ogranakom te Gradske knjižnice Ante Kovačića u Zaprešiću koja nema ogranke.

2. Važnost i prednosti učenja stranih jezika

Tijela Europske unije definirala su cjeloživotno učenje kao sve svrhovite aktivnosti učenja koje se kontinuirano poduzimaju s ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija.⁴ Postoji više definicija i kategorija učenja. U ovom radu poslužit ćemo se podjelom koju je ponudio Memorandum o cjeloživotnom učenju,⁵ koji razlikuje tri temeljne kategorije svrhovitog učenja: **formalno učenje** – odnosi se na institucionalno učenje koje rezultira diplomama i kvalifikacijama; **neformalno učenje** – odvija se paralelno s tradicionalnim sustavima obrazovanja i obuke te

² Misija, vizija i strategija. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2020-02-23]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222>

³ Štrbac, N.; A. Šafran Modrić; V. Šolc. Quality learning doesn't have to cost a fortune: foreign language workshops in Zagreb City Libraries. // IFLA WLIC 2019: Libraries: dialogue for change (Atena, 24. – 30. 8. 2019.). [citirano: 2020-02-23]. Dostupno na: <http://library.ifla.org/2616/>.

⁴ Commission of the European Communities. A memorandum on lifelong learning, Commission Staff Working Paper SEC 1832. Brussels, 2000. Str 3. [citirano: 2020-02-12]. Dostupno na: https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf.

⁵ Isto, str. 8.

tipično ne vodi do formalnih potvrda te **informalno učenje** za koje, za razliku od formalnog i neformalnog, ne mora postojati namjera pa pojedinac ne mora biti svjestan svoga učenja. Obrazovne programe i aktivnosti za korisnike koji se provode u Knjižnicama grada Zagreba prema toj bi se podjeli moglo svrstati u neformalno učenje.

Osim očite – poznavanja novoga jezika, postoje brojne dodatne prednosti učenja stranih jezika i one su prepoznatljive u svakoj dobi. Pfenninger i Polz zaključile su da učenje dodatnog jezika u trećoj dobi može doprinijeti zdravom i aktivnom starenju jer ima pozitivan učinak na izvršne funkcije, (lingvističko) samopouzdanje, autonomiju, komunikacijske vještine te opće blagostanje.⁶ Klimova ističe da učenjem stranog jezika osobe treće dobi mogu poboljšati kognitivno funkcioniranje i samopouzdanje te da polaznici dobivaju više mogućnosti za druženje.⁷ Kada govorimo o prednosti učenja stranih jezika kod djece, Stewart ističe da učenje stranog jezika povećava djetetove kognitivne sposobnosti i mogućnost boljih postignuća iz drugih predmeta te ima pozitivnu korelaciju s postizanjem viših ocjena na testovima.⁸ Bournot-Trites i Tellowitz također pišu o pozitivnom učinku učenja stranog jezika u djetinjstvu, osobito na lakoću učenja materinskog jezika, ali ističu još jedan važan edukacijski čimbenik – razumijevanje i razvijanje pozitivnog stava prema drugoj kulturi.⁹

Omogućavanje pristupačnog učenja stranih jezika u skladu je i s temeljnim UN-ovim dokumentima o ljudskim pravima i održivom razvoju. U Općoj deklaraciji o ljudskim pravima UN-a,¹⁰ ističe se da „svatko ima pravo na obrazovanje te da obrazovanje mora biti besplatno“. U Povelji o temeljnim pravima Europske unije. (čl. 14.) također se ističe da svatko ima pravo na obrazovanje.¹¹ Radionice

⁶ Pfenninger, S. E.; S. Polz. Foreign language learning in the third age: a pilot feasibility study on cognitive, socio-affective and linguistic drivers and benefits in relation to previous bilingualism of the learner. // Journal of the European Second Language Association 2, 1(2018), 1-13. DOI: <https://doi.org/10.22599/jesla.36>.

⁷ Klimova, B. Learning a foreign language: a review on recent findings about its effect on the enhancement of cognitive functions among healthy older individuals. // Frontiers in Human Neuroscience 12(2018), str 5. DOI: <https://doi.org/10.3389/fnhum.2018.00305>.

⁸ Stewart, J.H. Foreign language study in elementary schools: benefits and implications for achievement in reading and math. // Early Childhood Education Journal 33(2005), 11-16. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10643-005-0015-5>.

⁹ Bournot-Trites, M.; U. Tellowitz. Report of current research on the effects of second language learning on first language literacy skills. Halifax: Printing House, 2002. [citirano: 2020-03-12]. Dostupno na: <https://www.acpi.ca/documents/report.pdf>.

¹⁰ Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima. // Narodne novine 12, 143 (2009). [citirano: 2020-03-10]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2009_11_12_143.html.

¹¹ Povelja o temeljnim pravima Europske unije. // Pročišćene inačice Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije. 2010. Str. 400. [citirano: 2020-03-18]. Dostupno na: <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf>.

stranih jezika u skladu su i s UN-ovim ciljevima održivog razvoja,¹² osobito s ciljem 1 koji se odnosi na ukidanje svih oblika siromaštva (besplatno učenje jezika doprinosi inkluziji i izjednačava mogućnosti polaznika svih ekonomskih skupina), ciljem 4 kojim se potiče dostupnost kvalitetnog obrazovanja (radionice vode stručnjaci, najčešće profesori jezika – volonteri ili knjižničari zaposleni u KGZ-u) te ciljem 11 kojim se gradove i zajednice želi učiniti inkluzivnima, sigurnima, fleksibilnima i održivima.

Narodna knjižnica, prema temeljnim dokumentima na kojima se baziraju njezine zadaće i djelatnosti, mora imati aktivnu ulogu u cjeloživotnom obrazovanju stanovnika svoje lokalne zajednice i to ne samo temeljenu na dostupnosti građe za individualno učenje. U Manifestu za narodne knjižnice¹³ ističe se da narodna knjižnica kao lokalni prilaz znanju osigurava osnovne uvjete za cjeloživotno učenje, neovisno odlučivanje i kulturni razvoj pojedinca i društvenih skupina te predstavlja „vitalnu snagu u obrazovanju, kulturi i obavješćivanju“. Prema Manifestu, zadaće su narodne knjižnice, između ostalih, podupiranje osobnog obrazovanja te stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvoj. U Smjernicama za narodne knjižnice ističe se da narodna knjižnica treba osigurati pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima mašte pomoću niza izvora i službi te da je jedan od razloga osnivanja većine narodnih knjižnica i glavna svrha njihove djelatnosti podrška formalnom i neformalnom obrazovanju. Ističe se da učenje ne prestaje završetkom formalnog obrazovanja, već je ono za većinu ljudi aktivnost koja traje cijeli život. U Smjernicama se predviđa da će, u sve složenijem društvu, ljudi morati usvajati nove vještine u različitim fazama svoga života te da narodna knjižnica ima vrlo važnu ulogu u tom procesu.¹⁴

Kada se govori o kontekstu hrvatskog zakonodavnog okvira, valja usmjeriti pozornost na to da Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti¹⁵ ranije spomenute aktivnosti i programe smatra knjižničnom djelatnošću, tj. ističe da knjižnična djelatnost obuhvaća, između ostalog, pripremanje kulturnih, informacijskih, obrazovnih i znanstvenih sadržaja i programa.

Poštujući svoje stručno definirane uloge, velik broj narodnih knjižnica u svijetu i Hrvatskoj podupire korisnike u učenju novih jezika, prije svega ponudom građe na stranim jezicima i softverima za učenje stranih jezika koji se mogu posuditi ili

¹² United Nations. Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development. [citirano: 2020-04-10]. Dostupno na: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.

¹³ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 105.

¹⁴ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 15-16.

¹⁵ Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. // Narodne novine 17, 356(2019). [citirano: 2020-03-06]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html.

im se može mrežno pristupiti. Održavanje kontinuiranih radionica stranih jezika u knjižnicama nije svakodnevna, ali ni posve neuobičajena praksa. Ističu se neke američke knjižnice: New York Public Library u ožujku 2020. nudi radionice engleskog, španjolskog, talijanskog, francuskog i kreolskog jezika, kao i radionice brajice i znakovnog jezika.¹⁶ U Los Angeles Public Library uče se francuski, mandarinski, španjolski, ruski, armenski i talijanski jezik.¹⁷ Neke američke knjižnice nude i kontinuirane radionice engleskog kao stranog jezika, npr. Library of Chathams¹⁸ i Suffolk Public Library.¹⁹

S ciljem smanjivanja nejednakosti i pružanja prilike za neformalno učenje svim svojim korisnicima, kontinuirane radionice stranih jezika u Knjižnicama grada Zagreba besplatne su za sve članove, a članstvo je besplatno za djecu koja imaju prebivalište u Zagrebu ili Zapešiću do kraja kalendarske godine u kojoj navršavaju 15 godina, za osobe s invaliditetom, osobe s posebnim potrebama, hrvatske ratne vojne invalide Domovinskog rata te primatelje socijalne pomoći.²⁰ Prateći temeljne UN-ove dokumente te ključne smjernice i trendove u poslovanju narodnih knjižnica, Knjižnice grada Zagreba raznovrsnim programima, među kojima je i učenje stranih jezika, nastoje biti mjesto podrške osobnom razvoju velikom broju ljudi, osobito u usvajanju znanja potrebnih za konkurentnije funkcioniranje u suvremenom okruženju, stvaranju novih društvenih krugova i smanjenju izolacije.

3. Cilj, metodologija i uzorak istraživanja

Cilj je rada bio istražiti i analizirati kontinuirane radionice stranih jezika u Knjižnicama grada Zagreba na primjerima četiriju područnih knjižnica s njihovim ograncima. Podaci su prikupljeni iz godišnjih izvještaja knjižnica mreže Knjižnica grada Zagreba, godišnjih izvještaja projekta *65 plus* te znanstvenih i stručnih radova o knjižnicama i programima. Pojedine se podatke moralo dodatno zatražiti od voditelja radionica te koordinatora ili voditelja knjižnica jer izvještaji ponekad nisu sadržavali sve tražene podatke, osobito o stručnosti voditelja radionica. Uslijedila je analiza podataka prema broju knjižnica koje organiziraju i provode

¹⁶ Events. // New York Public Library. [citirano: 2020-03-18]. Dostupno na: <https://www.nypl.org/events/calendar?keyword=&target%5B%5D=ad&city%5B%5D=bx&city%5B%5D=man&city%5B%5D=si&location=&type=&topic=4271&audience=&series=>.

¹⁷ Campos, A. Meet the instructors and learn a new language at the library. // Los Angeles Public Library. [citirano: 2020-03-18]. Dostupno na: <https://www.lapl.org/collections-resources/blogs/lapl/meet-instructors-and-learn-new-language-library>.

¹⁸ English as a Second Language (ESL) classes. // Library of the Chathams. [citirano: 2020-03-18]. Dostupno na: <https://chathamlibrary.org/esl-classes/>.

¹⁹ ESL classes & conversation group. // Suffolk Public Library. [citirano: 2020-03-18]. Dostupno na: <https://www.suffolpubliclibrary.com/289/ESL-Classes-Conversation-Group>.

²⁰ Knjižnice grada Zagreba. Pravila Knjižnica grada Zagreba. [citirano: 2020-03-19]. Dostupno na <http://www.kgz.hr/hr/informacije/upisi-i-posudba-196/pravila-knjiznica-grada-zagreba-40217/40217>.

radionice, broju održanih radionica i posjetitelja, jeziku, vrsti posjetitelja (djeca/odrasli) te stručnosti voditelja. Za potrebe ovog članka odabrani su, kao reprezentativni primjeri, rezultati četiriju knjižnica različitih veličina: Knjižnice Vladimira Nazora kao područne knjižnice s najviše (10) ogranaka, Knjižnice Marina Držića kao srednje velike mreže knjižnica s tri ogranka, Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića kao manje mreže s jednim ogrankom te Gradske knjižnice Ante Kovačića u Zaprešiću koja nema ogranke.

Predstavljene su osnovne informacije o svakom ciklusu radionica: jezik, vrsta korisnika (djeca/odrasli), razdoblje održavanja, broj održanih radionica i posjetitelja te stručnost voditelja. Termin „posjetitelj“ preuzet je iz izvještaja Knjižnica grada Zagreba, kao i način bilježenja broja posjetitelja. Iako se radi o kontinuiranim radionicama koje u određenom razdoblju pohađaju iste osobe, broj posjetitelja bilježi se posebno za svaki pojedini termin održane radionice. Podjela prema vrsti korisnika u članku prati podjelu istaknutu u Pravilima Knjižnica grada Zagreba²¹ u kojima se djecom smatraju osobe do 15 godina, mladima osobe od 15 do 17 godina, a odraslima osobe starije od 18 godina. Radionica stranih jezika za mlade u istraživanim knjižnicama nije bilo, pa se u članku nalaze podaci o radionicama za djecu i odrasle. U tekstualnom opisu detaljnije je istaknuto kojeg su uzrasta bila djeca, kao i slučajevi kada su radionice za odrasle bile organizirane u okviru projekta *65 plus*, dakle namijenjene osobama starije životne dobi. Kada se piše o stručnosti voditelja radionica, u tekstu je istaknuto kada je voditelj radionice profesor jezika koji podučava. Ako to nije istaknuto, radi se o volonteru ili knjižničaru koji nije profesor jezika, ali je knjižnica u kojoj se radionica održava na temelju intervjua s kandidatkom procijenila da je dovoljno kompetentan i motiviran za vođenje takve radionice.

4. Rezultati istraživanja kontinuiranih radionica stranih jezika

4.1. Knjižnica Vladimira Nazora

Knjižnica Vladimira Nazora otvorena je 1948. godine, a 2007. ušla je u sustav Knjižnica grada Zagreba kao područna knjižnica. Sa svojih deset ogranaka (Čitaonica i Galerija VN, Knjižnica Kajfešov brijeg, Knjižnica Kustošija, Čitaonica Kustošija, Knjižnica Vrapče, Knjižna stanica Gornje Vrapče, Knjižnica Gajnice, Knjižnica Špansko-sjever, Knjižnica Špansko-jug, Knjižnica Podsused) područna je knjižnica s najvećim brojem ogranaka u mreži KGZ-a.²² Pokriva područje gradskih četvrti Črnomerec, Podsused-Vrapče i Stenjevec.

Radionice stranih jezika organiziraju se u više ogranaka.

²¹ Isto.

²² Radović Ravnić, T. Naša knjižnica: 70 godina Knjižnice Vladimira Nazora u Zagrebu. // HKD Novosti 79(2018). [citirano: 2020-03-17]. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/1552>

Knjižnica Gajnice

U Knjižnici Gajnice tijekom 2015. godine volonterka je djeci predškolskog uzrasta čitala priče na engleskom jeziku. Održala je 13 radionica s ukupno 79 posjetitelja. Godine 2016. nastavile su se radionice za djecu predškolskog uzrasta, održano je 20 radionica sa 116 posjetitelja. Tijekom akademske godine 2017./2018. studentice anglistike u sklopu odrađivanja prakse na fakultetu dolazile su u knjižnicu te djeci predškolskog uzrasta čitale priče na engleskom jeziku. Godine 2017. održano je 11 radionica s 37 posjetitelja, a 2018. godine 20 radionica sa 123 posjetitelja.²³

Iste je godine volonter vodio radionice učenja engleskog jezika za osobe treće životne dobi pod nazivom *Reci penzić na engleskom!*.²⁴ Održano je 14 radionica sa 68 posjetitelja.

Knjižnica Kajfešov brijeg

U Knjižnici Kajfešov brijeg od 2018. godine održava se program *Play and learn!* u okviru kojega se održavaju radionice učenja engleskoga jezika namijenjene djeci predškolskog uzrasta. Radionice je vodila knjižničarka informatorica na dječjem odjelu, a održala je 9 radionica za 80 posjetitelja.²⁵

Knjižnica Kustošija

U Knjižnici Kustošija od 2015. do kraja 2018. godine održavale su se radionice *Svijet priča na engleskom jeziku* na kojima su se čitale priče na engleskom jeziku djeci predškolskog uzrasta. Radionice je vodila knjižničarka informatorica. Kontinuirano od 2015. do 2017. godine održavano je po 20 radionica s odazivom od 200 posjetitelja godišnje, a 2018. godine održano je 10 radionica sa 100 posjetitelja.²⁶

Knjižnica Podsused

U Knjižnici Podsused održavale su se radionice učenja engleskog jezika za osobe treće životne dobi koje je provodio volonter: 2017. godine održane su 3 radionice za 10 posjetitelja, a 2018. održano je 9 radionica za 12 posjetitelja.²⁷

²³ Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora. Izvještaji Knjižnice Vladimira Nazora za razdoblje 2015. – 2018. [interni dokument]

²⁴ Arhiva Knjižnica grada Zagreba. Izvještaj projekta *65 plus* Knjižnica grada Zagreba za 2018. [interni dokument]

²⁵ Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora. Izvještaj Knjižnice Vladimira Nazora za 2018. [interni dokument]

²⁶ Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora. Izvještaji Knjižnice Vladimira Nazora za razdoblje 2014. – 2018. [interni dokument]

²⁷ Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora. Izvještaji Knjižnice Vladimira Nazora za razdoblje 2017. – 2018. [interni dokument]

Knjižnica Špansko-jug

U Knjižnici Špansko-jug 2017. godine održavale su se radionice učenja ruskog jezika kroz igru za djecu predškolske dobi. Radionice je provodila knjižničarka informatorica koja je ujedno i profesorica ruskog jezika i književnosti. Održala je 10 radionica za 55 posjetitelja. Godine 2018. održavale su se radionice učenja engleskog jezika za osobe treće životne dobi *Engleski za 65+*. Radionice je vodila profesorica engleskog jezika i književnosti koja je održala 15 radionica za 75 posjetitelja.²⁸

Knjižnica Špansko-sjever

U Knjižnici Špansko-sjever 2017. godine održavale su se radionice učenja engleskog jezika za osobe treće životne dobi. Održane su 34 radionice za 340 posjetitelja. Iduće, 2018. godine održano je 18 radionica za 81 posjetitelja. Ujedno je 2018. održano i 20 radionica učenja engleskog jezika za djecu predškolskog uzrasta *Svijet priča na engleskom jeziku* sa 180 posjetitelja. Sve je radionice vodio isti volonter.²⁹

Knjižnica Vladimira Nazora

Na dječjem odjelu Knjižnice Vladimira Nazora provodio se program učenja njemačkog jezika namijenjen djeci predškolskog uzrasta pod nazivom *Svijet priča na njemačkom jeziku*.

Godine 2015. održano je 26 radionica njemačkog jezika za 243 posjetitelja, 2016. godine 25 radionica za 201 posjetitelja, a 2017. godine 14 radionica za 90 posjetitelja. Radionice na njemačkom jeziku 2015. godine provodila je knjižničarka informatorica koja je za potrebe održavanja tog programa prošla edukaciju koja je ostvarena u suradnji s Goethe-Institutom u obliku ubrzanog jezičnog tečaja. Idućih godina, 2016. i 2017. ostvarena je suradnja s Goethe-Institutom, pa su radionice vodili njihovi volonteri, profesori njemačkog jezika. Knjižnica ima bogatu zbirku slikovnica i knjiga za djecu na njemačkom jeziku koja je u slobodnom pristupu.³⁰

4.2. Knjižnica Marina Držića

Knjižnica Marina Držića djeluje od 1948. godine kada je otvorena kao Narodna knjižnica i čitaonica „Trnje“. Tijekom desetljeća njezino se poslovanje razvija, osnivaju se knjižni stacionari i ogranci. Knjižnicu Marina Držića u vrijeme pisanja ovog članka čine središnja knjižnica s dislociranim Odjelom nabave i obrade te tri ogranka: Dječja knjižnica Marina Držića, Knjižnica Ivana Gorana Kovačića i

²⁸ Isto.

²⁹ Isto.

³⁰ Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora. Izvještaji Knjižnice Vladimira Nazora za razdoblje 2015. – 2018. [interni dokument]

Knjižnica Savica. Od 2007. godine Knjižnica je u sastavu mreže Knjižnica grada Zagreba, čime je središnja knjižnica Knjižnice Marina Držića postala područna.³¹ Pokriva područje gradske četvrti Trnje.

Unutar te mreže radionice stranih jezika održavale su se u Knjižnici Savica i Knjižnici Ivana Gorana Kovačića.

Knjižnica Ivana Gorana Kovačića

U Knjižnici Ivana Gorana Kovačića od 2017. godine provodi se radionica *Engleski kroz priče* koja je namijenjena učenicima trećih i četvrtih razreda osnovne škole. Prve godine održalo se 14 radionica sa 70 posjetitelja, a 2018. godine 42 radionice s 210 posjetitelja.

Iste godine radionice se organiziraju i za odrasle članove. Od veljače do lipnja 2018. održavale su se radionice za maturante, a od listopada počinje program *Engleski bez stresa* – radionice konverzacije na engleskom jeziku namijenjene odraslim korisnicima koji su nekada učili engleski, a žele na ležeran način obnoviti znanje. Ukupno je održano 16 radionica za odrasle na koje je došlo 80 posjetitelja. Sve radionice vodila je knjižničarka koja je ujedno profesorica engleskog jezika.³²

Knjižnica Savica

U Knjižnici Savica od 2013. godine, na inicijativu volonterke i profesorice engleskog jezika i književnosti pokreće se program *Engleski za početnike zrelije dobi*, u želji da se starijim korisnicima olakša snalaženje u novom informacijskom i kulturološkom okruženju. Radionica je početkom 2015. preimenovana u *Engleski za polaznike zrelije dobi*, a vodstvo je preuzela druga volonterka. Program je od samog početka bio dobro prihvaćen među starijim članovima knjižnice, što pokazuje broj održanih radionica i posjetitelja: prve godine održano je 30 radionica sa 172 posjetitelja, 2014. godine 28 radionica s 224 posjetitelja, 2015. godine 9 radionica s 90 posjetitelja, 2016. godine 27 radionica sa 191 posjetiteljem, 2017. godine 32 radionice na kojima je sudjelovalo 342 posjetitelja te 2018. godine 22 radionice sa 120 posjetitelja.

Godine 2015. pokrenute su i radionice talijanskog jezika pod nazivom *Talijanski za početnike zrelije dobi* koje su vodile dvije volonterke. Prve je godine održano 9 radionica sa 63 posjetitelja, 2016. godine 18 radionica s 94 posjetitelja, a 2017. godine održano je 14 radionica na kojima je bilo ukupno 167 posjetitelja.³³

³¹ Dragaš, B. Sedamdeset godina Knjižnice Marina Držića u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 61, 1 (2018), str. 203. [citirano: 2020-04-12]. Dostupno i na: <https://www.hkdruštvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/614/568>

³² Arhiva Knjižnice Marina Držića. Izvještaji Knjižnice Marina Držića za razdoblje 2017. – 2018. [interni dokument]

³³ Arhiva Knjižnica grada Zagreba. Izvještaji projekta *65 plus* Knjižnica grada Zagreba za razdoblje 2013. – 2018. [interni dokument]

4.3. Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića

Knjižnica je osnovana 1954. godine, a od 1968. nalazi se u mreži Knjižnica grada Zagreba sa statusom područne knjižnice. Tijekom više desetljeća djelovanja imala je više stacionara i knjižnih stanica na području gradske četvrti Peščenica, a 1991. otvoren je njezin jedini ogranak – Knjižnica Ivane Brlić-Mažuranić u Folnegovićevom naselju.³⁴ Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića ima raznovrsnu djelatnost, organizira brojne događaje i nositelj je više projekata. Pokriva područje gradske četvrti Peščenica-Žitnjak.

Kontinuirane radionice učenja stranih jezika održavale su se u njezinom ogranku.

Knjižnica Ivane Brlić-Mažuranić

Kontinuirane radionice stranih jezika za odrasle u KGZ-u najprije su se počele održavati u Knjižnici Ivane Brlić-Mažuranić. 2011. godine u okviru KGZ-ova projekta *65 plus* pokrenute su radionice talijanskog jezika, zamišljene kao svojevrsno međugeneracijsko druženje na kojem zajedno uče korisnici treće životne dobi i nešto mlađa populacija. *Radionice talijanske kulture i jezika* vodila je profesorica talijanskog jezika i književnosti, a zajedničko ponavljanje i pisanje zadaća *Parliamo italiano insieme* dvije volonterke. Godine 2011. održano je 17 radionica s 48 posjetitelja, 2012. 100 radionica s 1705 posjetitelja, 2013. 87 radionica s 1960 posjetitelja, 2014. 75 radionica s 944 posjetitelja, a 2015. 35 radionica s 416 posjetitelja, nakon čega su se radionice talijanskog jezika prestale održavati.³⁵ Dojmovi s radionica talijanskog jezika u Knjižnici Ivane Brlić-Mažuranić opisani su u Novom uvezu.³⁶

Godine 2012. na Dječjem je odjelu održan ciklus kreativnih radionica za djecu na engleskom jeziku *English for kids* koji je vodila volonterka. Uz razvijanje kreativnih sposobnosti (crtanje, modeliranje, kaširanje i sl.), razgovaralo se na engleskom jeziku, usvajale su se nove riječi i učile pjesmice. Radionice su bile namijenjene predškolicima i učenicima nižih razreda osnovne škole. Održano je 14 radionica sa 154 posjetitelja. Kreativne radionice na engleskom jeziku nastavile su se održavati i 2013. godine pod vodstvom iste studentice, ali i još jedne profesorice engleskog jezika i književnosti. Održano je 12 radionica s 84 posjetitelja.³⁷

³⁴ Knjižnica S. S. Kranjčevića: povijest. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2020-04-12]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-s-s-kranjcevic/a/o-knjiznici-671/povijest-423/423>

³⁵ Arhiva Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića. Izvještaji Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića za razdoblje 2011. – 2015. [interni dokument]

³⁶ Potežica, N. Talijanski u knjižnici. // Novi uvez. 22, 13(2015), str. 29-30. [citirano: 2020-03-02]. Dostupno na: https://zkd.hr/wp-content/uploads/2020/02/novi_uvez_22.pdf

³⁷ Arhiva Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića. Izvještaji Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića za razdoblje 2011. – 2015. [interni dokument]

Ciklus kreativnih radionica za djecu na talijanskom jeziku *Italiano per i piccoli* pokrenut je 2013. godine i vodila ga je profesorica talijanskog jezika i književnosti. Radionice su bile namijenjene predškolicima i učenicima nižih razreda osnovne škole. Održano je 5 radionica sa 60 posjetitelja. Godine 2014. ista je voditeljica nastavila održavati radionice te ih je održala 24 sa 130 posjetitelja.³⁸

4.4. Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić

Gradska knjižnica Ante Kovačića u Zaprešiću područna je knjižnica bez ograna-ka koja djeluje kao jedina narodna knjižnica u Zaprešiću. Knjižnica samostalno djeluje od 1958., a 1966. integrirana je s Narodnim sveučilištem Zaprešić. Od 1986. djeluje u sadašnjem prostoru i pod sadašnjim nazivom te postaje dio mreže Knjižnica grada Zagreba.³⁹

U zaprešićkoj knjižnici godinama se održavaju kontinuirane radionice talijan-skog jezika za djecu i osobe treće dobi. Naime, dvije knjižničarke – informatorice ujedno su i profesorice talijanskog jezika. Obje sudjeluju u provođenju ciklusa radionica za djecu *Ciao, bambini!* koji se počeo održavati 2013. godine, kada je održano 16 radionica sa 160 posjetitelja. Godine 2014. održano je 38 radionica s 456 posjetitelja, 2015. 38 radionica s 456 posjetitelja, 2016. 38 radionica s 380 posjetitelja, 2017. 38 radionica sa 646 posjetitelja, a 2018. 38 radionica s 570 po-sjetitelja.⁴⁰ Radionice su namijenjene djeci mlađe osnovnoškolske dobi.

Jedna od navedenih informatorica pokrenula je 2014. godine radionice talijan-skog jezika za osobe treće dobi *Parliamo italiano!* u okviru projekta *65 plus*. Prve godine održano je 37 radionica sa 740 posjetitelja, 2015. 67 radionica s 925 posje-titelja, 2016. 38 radionica s 456 posjetitelja, 2017. 40 radionica s 518 posjetitelja i 2018. 35 radionica s 350 posjetitelja.⁴¹

2013. godine u okviru projekta *65 plus* održavao se program *Ususret EU: je-zična radionica njemačkoga jezika*. Šest radionica s 30 posjetitelja starije životne dobi vodila je profesorica njemačkog jezika.⁴²

³⁸ Isto.

³⁹ Bartolić, M.; Šolc, V. Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić: vodič kroz knjižnicu. Za-prešić: Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica Ante Kovačića, 2018. Str. 22-23. [citirano: 2020-04-12]. Dostupno na: <https://digitalnezbirke.kgz.hr/?object=view&hash=L3zeUdOaoP>

⁴⁰ Podaci prema osobnim bilješkama voditeljica radionica.

⁴¹ Arhiva Knjižnica grada Zagreba. Izvještaji projekta *65 plus* Knjižnica grada Zagreba za raz-doblje 2014. – 2018. [interni dokument]

⁴² Arhiva Knjižnica grada Zagreba. Izvještaji projekta *65 plus* Knjižnica grada Zagreba za 2013. [interni dokument]

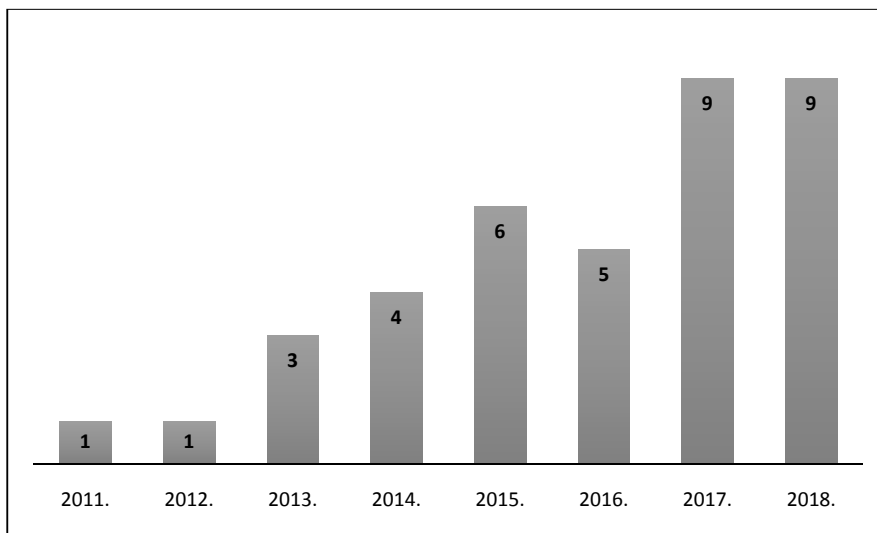
Ljetni ciklus radionica francuskog jezika za predškolce održan je 2015. godine u okviru Festivala Francuske u Hrvatskoj *Rendez-vous*. Osam radionica s 30 posjetitelja vodila je knjižničarka i diplomirana prevoditeljica s francuskog jezika.⁴³

5. Rasprava

Nakon predočavanja rezultata istraživanja po knjižnicama, analizirane su radionice knjižnica obuhvaćenih istraživanjem prema broju knjižnica koje organiziraju radionice, godišnjem kretanju broja radionica i posjetitelja, vrsti posjetitelja prema dobi, zastupljenosti stranih jezika na radionicama te stručnosti voditelja radionica.

5.1. Broj knjižnica koje organiziraju radionice stranih jezika

Promatrano je ukupno 18 knjižnica koje su unutar mreže KGZ-a organizirane u četiri područne knjižnice: Knjižnica Vladimira Nazora s deset ogranaka, Knjižnica Marina Držića s tri, Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića s jednim te Gradska knjižnica Ante Kovačića bez ogranaka. Radionice stranih jezika nisu se održavale u svim ograncima područnih knjižnica uključenih u istraživanje, ali od 2011. do 2018. broj knjižnica koje ih organiziraju ima tendenciju rasta, kao što prikazuje slika 1.

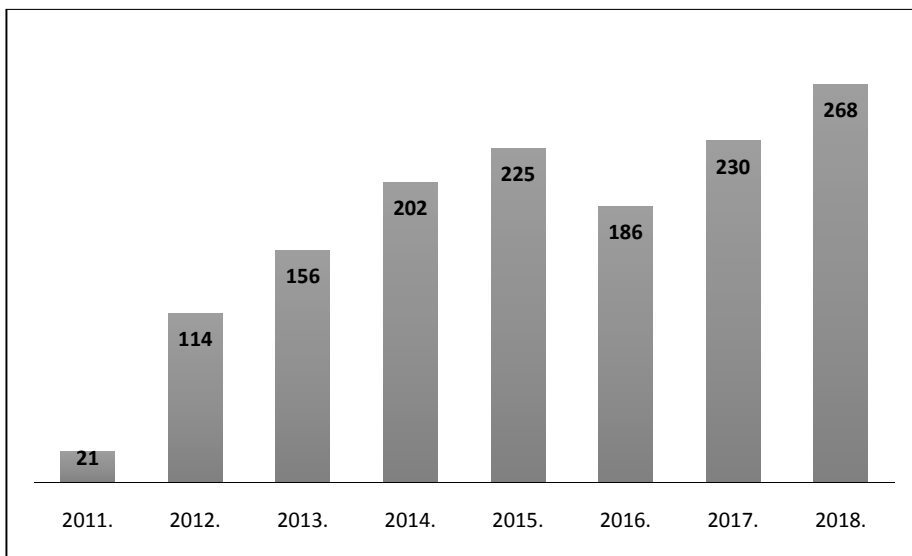
Slika 1. Broj knjižnica koje organiziraju radionice stranih jezika

⁴³ Podaci prema osobnim bilješkama voditeljice radionica.

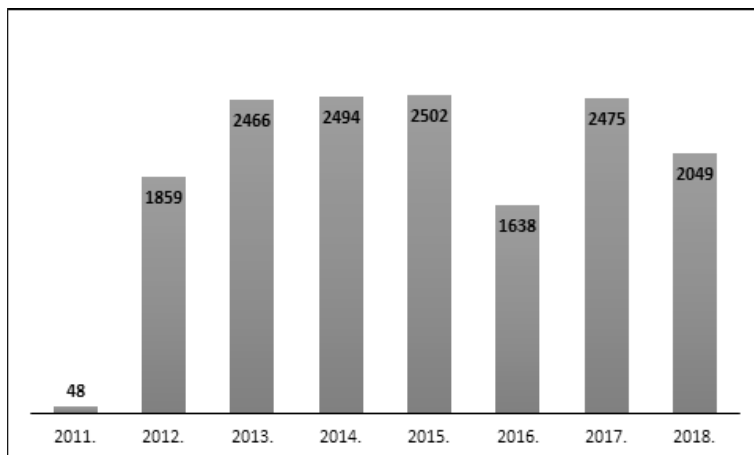
5.2. Broj radionica i posjetitelja radionica

Broj održanih radionica od 2011. do 2018. godine, općenito gledajući, ima tendenciju rasta, s padom 2016. godine, što je i prikazano na slici 2. Nadalje, slika 3 prikazuje da broj posjetitelja bilježi veće padove 2016. i 2018. godine. Podaci o posjetiteljima za nadolazeće godine pokazat će predstavlja li pad broja posjetitelja preokret koji vodi prema zasićenju tim knjižničnim programima ili tek dvije „lošije“ godine i dalje popularnih programa. Od 2011. do 2018. godine održane su ukupno 1 402 radionice na kojima je sudjelovao 15 531 posjetitelj.

Važno je napomenuti da veći dio radionica vode volonteri, pa kontinuitet uvelike ovisi o njihovoj volji, entuzijazmu i slobodnom vremenu. Nerijetko se događa da volonteri zbog različitih razloga (zaposlenja, preseljenja, manjka slobodnog vremena itd.) nakon određenog vremena odustanu od vođenja radionica i one se, usprkos interesu posjetitelja, prestaju održavati. Na knjižničare u tom trenutku pada teret pronalaska novih kompetentnih voditelja, u čemu nisu uvijek uspješni. Radionice koje vode knjižničari stoga imaju veću vjerojatnost održavanja kontinuiteta tijekom dužeg razdoblja.

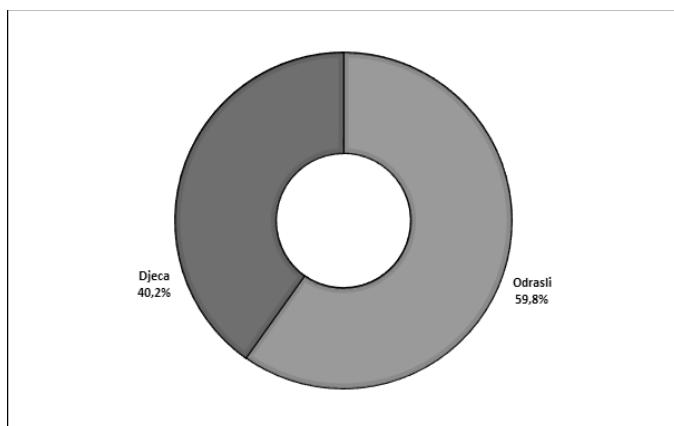
Slika 2. Godišnji broj održanih radionica

Slika 3. Godišnji broj posjetitelja radionica

5.3. Vrste posjetitelja (odrasli/djeca)

Radionice stranih jezika u Knjižnicama grada Zagreba pohađaju posjetitelji različitih dobnih skupina. Dio radionica namijenjen je djeci, dio su ciljane radionice za osobe starije životne dobi u okviru projekta *65 plus*,⁴⁴ a dio je predviđen za sve odrasle osobe. U knjižnicama obuhvaćenima istraživanjem 839 radionica organizirano je za odrasle, a 563 za djecu, kao što se može vidjeti na slici 4.

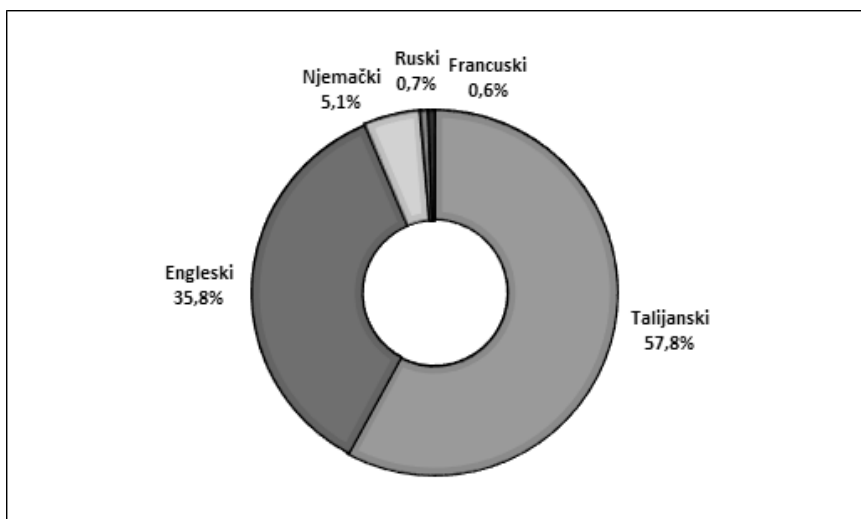

Slika 4. Vrsta posjetitelja

⁴⁴ Ercegovic, S.; V. Šolc; I. Tuzlančić. Program za budućnost: deset godina projekta «65 plus» u Knjižnicama grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 61, 2 (2018), str. 201. [citirano: 2020-03-25]. Dostupno i na: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/700>

5.4. Zastupljenost stranih jezika

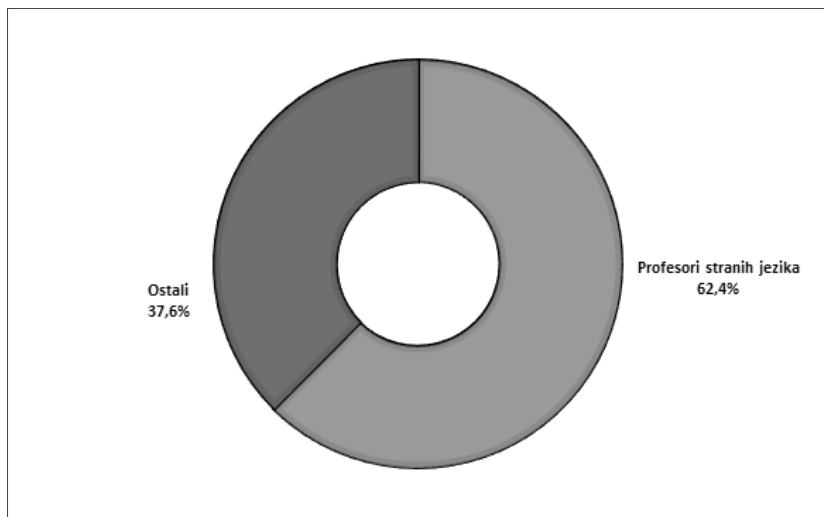
U navedene četiri područne knjižnice i njihovim ograncima održano je 811 radionica talijanskog, 502 engleskog, 71 njemačkog, 10 ruskog i 8 francuskog jezika. Kao što se može vidjeti na slici 5, više od polovice ukupnog broja radionica čine radionice talijanskog jezika, zahvaljujući činjenici da su u Gradskoj knjižnici Ante Kovačića u Zaprešiću dvije knjižničarke ujedno i profesorice talijanskog jezika koje vode vrlo posjećene radionice talijanskog jezika i kulture za djecu (od 2013.) i osobe starije životne dobi (od 2014.) te uspješnom višegodišnjem ciklusu radionica talijanskog jezika u Knjižnici Ivane Brlić-Mažuranić (od 2011. do 2015. godine).

Slika 5. Zastupljenost stranih jezika

5.5. Stručnost voditelja

Na temelju podataka dobivenih istraživanjem razvidno je da su većinu radionica vodile za to obrazovane i kompetentne osobe. Na slici 6 može se vidjeti da su većinu (875) radionica održali voditelji koji su po zvanju profesori stranih jezika koje su predavali – volonteri ili knjižničari zaposleni u knjižnicama koje su organizirale radionice. Manji dio (527) održale su osobe drugih zvanja koje se služe stranim jezikom koji su podučavali te imaju iskustva u radu s ljudima, također volonteri ili knjižničari.

Slika 6. Stručnost voditelja

6. Zaključak

U pregledu znanstvene i stručne literature u prvom dijelu članka prikazano je da učenje stranih jezika, osim očite dobrobiti – stjecanja novog znanja – može doprinijeti zdravom i aktivnom starenju, povećava kognitivne sposobnosti i mogućnost boljih postignuća iz drugih predmeta kod djece te općenito doprinosi razumijevanju i razvijanju pozitivnog stava prema drugim kulturama.

Knjižnice grada Zagreba osmišljavanjem i provedbom radionica stranih jezika posjetiteljima pružaju podršku u osobnom razvoju omogućujući im usvajanje znanja potrebnih za konkurentnije funkcioniranje u suvremenom okruženju, stvaranje novih društvenih krugova i smanjenje izolacije. Radionice kojima se bavi ovaj članak doprinose inkluziji ne čineći razlike među ekonomskim skupinama jer su besplatne za članove KGZ-a te pružaju pristupačan oblik neformalnog, ali kvalitetnog obrazovanja.

U neposrednoj komunikaciji s knjižničarima posjetitelji radionica stranih jezika u organizaciji KGZ-a istaknuli su brojne prednosti radionica: pristupačnost, mogućnost druženja s vršnjacima, upoznavanje novih ljudi, podizanje samopouzdanja zbog usvajanja novih znanja i vještina te usredotočenost na pozitivno u vremenima kad smo izloženi negativnim ekonomskim i ekološkim trendovima. Osobe starije životne dobi dodatno kao prednosti ističu aktivnu uključenost u trenutna zbivanja u lokalnim zajednicama nasuprot osjećaju izoliranosti i beskorisnosti u mirovini kao velikoj životnoj promjeni nakon radnog vijeka.

Radionice stranih jezika u Knjižnicama grada Zagreba nailaze i na više izazova. Provedba radionica u velikoj mjeri ovisi o volji i predanosti voditelja radionica, od kojih su većina volonteri. Volonteri nerijetko prekidaju volontiranje zbog novih poslova, završetka studija, selidbe i drugih okolnosti. Radionice koje vode knjižničari zbog toga možda imaju veću vjerojatnost za dugoročan uspjeh, ali nije u svim knjižnicama moguće organizirati poslovanje tako da knjižničar dio radnog vremena provodi vodeći radionice stranih jezika, niti je knjižničarima to primaran posao. Stoga se može zaključiti da su za realizaciju radionica ključni entuzijazam i ustrajnost knjižničara koji pronalaze, koordiniraju i motiviraju volontere i posjetitelje te oglašavaju programe i animiraju zajednice u kojima djeluju. Izazov ponekad predstavljaju i posjetitelji koji dolaske ne shvaćaju dovoljno ozbiljno, ne dolaze redovito pa, ako se radi o manjoj grupi, dovode u pitanje kontinuirano održavanje radionica.

Dosadašnja praksa provedbe radionica stranih jezika pokazala je važnost suradnje s različitim pojedincima i ustanovama koji se bave podučavanjem stranih jezika. Narodne knjižnice kao javno dostupni prostori otvoreni za korisnike svih skupina osiguravaju tri preduvjeta za to: prostor, informacije i kontakte. Zahvaljujući spomenutim suradnjama i visokoj profesionalnosti, bilježi se veliki odaziv korisnika koji su prepoznali prednosti i dobrobiti sudjelovanja u takvim programima te se uključili u događanja u svojim lokalnim zajednicama.

LITERATURA

- Arhiva Knjižnica grada Zagreba. Izvještaj projekta *65 plus* Knjižnica grada Zagreba za 2013. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnica grada Zagreba. Izvještaj projekta *65 plus* Knjižnica grada Zagreba za 2014. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnica grada Zagreba. Izvještaj projekta *65 plus* Knjižnica grada Zagreba za 2015. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnica grada Zagreba. Izvještaj projekta *65 plus* Knjižnica grada Zagreba za 2016. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnica grada Zagreba. Izvještaj projekta *65 plus* Knjižnica grada Zagreba za 2017. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnica grada Zagreba. Izvještaj projekta *65 plus* Knjižnica grada Zagreba za 2018. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Marina Držića. Izvještaj Knjižnice Marina Držića za 2017. [interni dokument]

- Arhiva Knjižnice Marina Držića. Izvještaj Knjižnice Marina Držića za 2018. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića. Izvještaj Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića za 2011. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića. Izvještaj Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića za 2012. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića. Izvještaj Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića za 2013. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića. Izvještaj Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića za 2014. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića. Izvještaj Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića za 2015. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora. Izvještaj Knjižnice Vladimira Nazora za 2014. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora. Izvještaj Knjižnice Vladimira Nazora za 2015. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora. Izvještaj Knjižnice Vladimira Nazora za 2016. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora. Izvještaj Knjižnice Vladimira Nazora za 2017. [interni dokument]
- Arhiva Knjižnice Vladimira Nazora. Izvještaj Knjižnice Vladimira Nazora za 2018. [interni dokument]
- Bartolić, M.; V. Šolc. Gradska knjižnica Ante Kovačića, Zaprešić: vodič kroz knjižnicu. Zaprešić: Knjižnice grada Zagreba; Gradska knjižnica Ante Kovačića, 2018. [citirano: 2020-04-12] Dostupno na: <https://digitalnezbirke.kgz.hr/?object=view&hash=L3zeUdOaoP>.
- Bournot-Trites, M.; U. Tellowitz. Report of current research on the effects of second language learning on first language literacy skills. Halifax: Printing House, 2002. [citirano: 2020-03-12]. Dostupno na: <https://www.acpi.ca/documents/report.pdf>.
- Campos, A. Meet the instructors and learn a new language at the library. // Los Angeles Public Library. [citirano: 2020-03-18]. Dostupno na: <https://www.lapl.org/collections-resources/blogs/lapl/meet-instructors-and-learn-new-language-library>.
- Commission of the European Communities. A memorandum on lifelong learning, Commission Staff Working Paper SEC 1832. Brussels, 2000. [citirano: 2020-02-12]. Dostupno na: https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf.
- Dragaš, B. Sedamdeset godina Knjižnice Marina Držića u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 61, 1(2018), 201-217. [citirano: 2020-04-12]. Dostupno i na:

- <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/614/568>.
- English as a Second Language (ESL) classes. // Library of the Chatham. [citirano: 2020-03-18]. Dostupno na: <https://chathamlibrary.org/esl-classes/>.
- Ercegovac, S.; V. Šolc; I. Tuzlančić. Program za budućnost: deset godina projekta „65 plus“ u Knjižnicama grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 61, 2(2018), 199-220. [citirano: 2020-03-25]. Dostupno i na: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/700>.
- ESL classes & conversation group. // Suffolk Public Library. [citirano: 2020-03-18]. Dostupno na: <https://www.suffolkpubliclibrary.com/289/ESL-Classes-Conversation-Group>.
- Events. // New York Public Library. [citirano: 2020-03-18]. Dostupno na: <https://www.nypl.org/events/calendar?keyword=&target%5B%5D=ad&city%5B%5D=bx&city%5B%5D=man&city%5B%5D=si&location=&type=&topic=4271&audience=&series=>.
- IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
- IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
- Klimova, B. Learning a foreign language: a review on recent findings about its effect on the enhancement of cognitive functions among healthy older individuals. // *Frontiers in Human Neuroscience* 12(2018), 1-7. DOI: <https://doi.org/10.3389/fnhum.2018.00305>.
- Knjižnica S. S. Kranjčevića: povijest. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2020-04-12]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-s-s-kranjcevic/a-o-knjiznici-671/povijest-423/423>.
- Knjižnice grada Zagreba. Pravila Knjižnica grada Zagreba. [citirano: 2020-03-19]. Dostupno na <http://www.kgz.hr/hr/informacije/upisi-i-posudba-196/pravila-knjiznica-grada-zagreba-40217/40217>.
- Misija, vizija i strategija. // Knjižnice grada Zagreba. [citirano: 2020-02-23]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222>.
- Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima. // *Narodne novine* 12, 143 (2009). [citirano: 2020-03-10]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2009_11_12_143.html.
- Pfenninger, S. E.; S. Polz. Foreign language learning in the third age: a pilot feasibility study on cognitive, socio-affective and linguistic drivers and benefits in relation to previous bilingualism of the learner. // *Journal of the European Second Language Association* 2, 1(2018), 1-13. DOI: <https://doi.org/10.22599/jesla.36>

- Potežica, N. Talijanski u knjižnici. // Novi uvez. 22, 13(2015), 29-30. [citirano: 2020-03-02]. Dostupno na: https://zkd.hr/wp-content/uploads/2020/02/novi_uvez_22.pdf.
- Radović Ravnić, T. Naša knjižnica: 70 godina Knjižnice Vladimira Nazora u Zagrebu. // HKD Novosti 79(2018). [citirano: 2020-03-17]. Dostupno na: <https://www.hkdruštvo.hr/hkdnovosti/clanak/1552>.
- Stewart, J.H. Foreign language study in elementary schools: benefits and implications for achievement in reading and math. // Early Childhood Education Journal 33(2005), 11-16. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10643-005-0015-5>.
- Štrbac, N.; A. Šafran Modrić; V. Šolc. Quality learning doesn't have to cost a fortune: foreign language workshops in Zagreb City Libraries. // IFLA WLIC 2019: Libraries: dialogue for change (Atena, 24. – 30. 8. 2019.). [citirano: 2020-02-23]. Dostupno na: <http://library.ifla.org/2616/>.
- United Nations. Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development. [citirano: 2020-04-10]. Dostupno na: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.
- Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. // Narodne novine 17, 356(2019). [citirano: 2020-03-06]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html.